

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V. kerület, Széchenyi-utca 10.
a hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP,

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . . . 8 frt
Félévre . . . . . 4 „
Negyedévre . . . . . 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

A z E g y e n l ő s é g m e g j e l e n i k m i n d e n v a s á r n a p .

Horváth Boldizsár és — Istóczy Győző.

Olyasmit érzek, mintha bocsánatot kellene kérnem úgy Horváth Boldizsártól, valamint minden egyes értelmes olvasómtól, hogy a fenti két nevet — bár egy vonal által elkülönítve — egymás mellé állítottam, sőt tudom, hogy a kettő közt csupán a külalak hasonló egymáshoz, habár, mint hallom, az utóbbi természetére nézve is kisebb az előbbinél. De azt már határozottan tudom, hogy szellemileg oly parányi ama évtizedek óta százazrek közül kimagasló alak mellett Istóczy, hogy teljesen elvész.

Már egy generáció lefolyt azóta, hogy Horváth Boldizsárt legelőször láttuk azon küzdőterén, a hol a magyar tiszta és nemes fegyverekkel s valóságos patriotizmustól lángoló kebellet élet-halálra harcolt az előítélet, az önzés, a butaság és a szűkkeblűség sötét szörnyetegei ellen. Ott találjuk a fiatal Horváthot a nagy eszmék legjelesebb előharczosai oldalán, hűségesen megosztva velük a nehéz és fáradságos munkát. De jegyezzük meg e helyütt, hogy Horváth nem magas születés vagy más valamely külső emelőgép által állítottatott kitűnő helyére. Neki mint a nép gyermekének ebből mi sem jutott. A szombathelyi szerény vargamester fia csupán önmagának és vasszorgalommal szerzett tudományosságának jeles eszének és nagy jellemének köszönhetette állását, melyet mindenkor tökéletesen betöltött.

Midőn az 1848-ki szabadságharcunk csillaga letűnt, és jeleseinknek nehéz munkájuk bérét rablánczokkal és a hóhér kötelével kezdték kiszolgáltatni, Horváth is kénytelen volt ott hagyni drága hazáját, és földönfutóképp idegen országokban idegen népek közt bujdosni. Ott élt ő is egyéb hőseink társaságában a számkivetés keserű kenyerén, míg az idők megváltoztak.

De amint a porba tiprott haza felett a szabadság hajnala ismét meghasadni kezdett és a régi gárda még életben maradt bajnokai a szélrózsa minden irányából a haza újabb küzdőterére siettek, ott találtuk ismét Horváthot a haza jóléte, szabadsága és dicsőségeért harcoló szellemi hősök első soraiban. Hogy pedig áldásdus működésének csak egy eredményét felemlítem, ha a magyar nép mai nap tiszta és helyes fogalmakkal bír arról, hogy mely törvényes eszközökkel lehet az enyém és tied ügyében a jogrendet helyreállítani és fentartani, ezt Horváth Boldizsárnak mint polgári perrendünk teremtetőjének köszönheti. Ez néhány markáns vonásban Horváth előlétele, törekvésének és működésének vázlata.

És ezen kimagasló alak mellett áll Istóczy úr!

Valjon mi jót, üdvöset vagy hasznosat tett ő, mielőtt Du Mesnil munkájából néhány fejezetet rosszul lefordított és a békés polgárok felizgatása céljából kiadott? Mit tett ő azóta? Mit mai napig? Őszintén bevallom, ha találnék Istóczyban valamit, a mi működését indokolttá tenné, készségesen beismerném, hogy igaza van; ha egész életéből bármi nemesebb vonást vagy jelentékenyebb hazafiui cselekményt megtudhattam volna, elismerném szereplése jogosultságát, de ily nemű adatok sehol sem léteznek. Már most ezen két személy közt véleménykülönbség van

Horváth azt mondja, a zsidónak ép úgy megvannak a hibái, mint a keresztényeknek, de az egyes bűnei miatt az egész faj felett pálczát törni nem szabad. A zsidók évszázadok óta a keresztény társaságból kizárva és egyedül a kereskedelmi életpályára szorítkozva, hozzá szoktak minden cselekményeiknél az üzleti tekinteteket szem előtt tartani; de ő nyugodt lélekkel tekint a jövőbe, s úgy hiszi, hogy panaszra annál kevesebb oka van a keresztény társadalomnak, mert a haladás, melyet a magyar zsidóság az emancipáció rövid ideje óta az amalgamizáció terén felmutat, nemcsak kielégítő, de egyenesen meglepő! További folytatásában Horváth ezeket mondja:

Ki merné kétségbe vonni azon jelentékeny hódítást, a melyet a nemzeti nyelv és nemzeti szellem a zsidóság körében tett? Talán egy faj sincs az országban, a mely e tekintetben a zsidóságot túlszárnyalta volna. Vannak közöttük, akik jellem, tudomány és műveltség tekintetében a magán vagy a közélet nemesebb alakjai között foglalnak helyet; ma már a vád, hogy a zsidóság kerülne minden foglalkozást, a mely nehezebb, fárastóbb munkával jár, inkább az ellenkező irányba csapott át, s talán az irigység panasza az, hogy a gyár- és kézműipar s a mezei-ipar terén is oly hatalmas versenyt támasztott, a mely kellemetlen lehet azokra, akiket e verseny nagyobb erőfeszítésre kényszerít, de amelyet a közérdek szempontjából csak üdvözlőnk kell.

Ily bizonyítványt Horváth Boldizsár állít ki a magyar zsidóknak.

Istóczy ur azonban azt mondja: a zsidó tolvaj, rabló, gyilkos, fosztogató, gyujtogató, hazaáruló, utonálló, haramia, gyermekrabló, kannibál, csaló, szemfényvesztő, vesztegető, uzorás butikás gyáva, babonás, rajongó, tolakodó, gézengúz, szemtelen, csúszómászó, merész, tulszapora, sehonnai, egyiptomi söpredék, pária, meddő; a zsidónak se hazája, se istene, se lelke, se szive, se multja, se jelene, se jövője, a zsidó a földi rossznak legrosszabbika, mert zsidó!

Egyéb kifogása Istóczy urnak a zsidó ellen nincsen!

A két férfiú közt melyik érdemel több hitelt, s kinek ítéléte igazságosabb?

Az elfogulatlan magyar nemzetre bizom az ítéletet.

És e magyar nemzet állást foglalt elejétől fogva ez ügyben — de nem Istóczy ur mellett. S habár örök izgatásainak sikerült is a szegény tudatlan népet itt-ott félrevezetni s meg is történtek oly esetek, melyek minden igaz hazafi lelkét sajnálattal és szégyennel töltik el, azért még sincs oka eme szomorú eredményekre büszkén rámutatni, mert bátran morem állítani, hogy ha áskálódásait és izgatásait épen annyi kitarással és buzgalommal oly hosszú évek során át bármely más csekélyebb számban levő választásfelekezettel s ha bár ép oly ok nélkül folytatta volna, ugyanannyi eredményeket vívhatott volna ki. De tovább megyek. Ha igaz volna, hogy a magyar nép Istóczy pártján áll és ha ráfogásainak akár csak század részét is igaznak tartaná, akkor azon hosszú évek óta, hogy ő a rajongásig fokozott zsidógyűlöletet prédí-

kálja, akkor e népezen fájt bizonyára már rég kipusztította volna e hazából.

Midőn tehát az országházban oly férfiak, mint a milyen Horváth Boldizsár szó nélkül hagyják, ha Istóczy ur őket lelkiismeretien izgatónak nevezi, s az ország színe-java előtt arcukba vágja e súlyos vádat, hogy ők küldöiket és saját véreiket megfoghatlan könnyelműséggel és közönyösséggel kifosztani és pusztítani engedik, ugy ennek oka csak az lehet, hogy őt — jóllehet nem nagy ur — olyannak tartják, a kitől a magyar közmondás szerint mindent fel kell venni.

Dr. Maisl's Mór.

A pesti izr. hitközség elnöke.

A haza legelső izr. hitközsége, az ország fővárosának zsidó felekezeti polgársága mult. vasárnap elnöki választásra gyűlt össze és a választók Wahrman Mór országgyűlési képviselőt ajándékozták meg bizalmukkal.

Elnökké választották.

A fényes tehetségek, nagy szellemek, az intelligencia és a vagyon ez első rangú egyesülete Wahrman Mór orsz. képviselőnek nyújtotta azt a koszorút, melyet az elismerés nyújt az érdemnek.

Királyi ajándék. A férfias küzdelem nagyszerű vivmánya. Három évvel ezelőtt megkínálták e kitüntetéssel, de akkor nem fogadta el. Csendesebb idők jártak; kimagasló ponton állani csak dicsőség vala s nem egyszersmind céltábla, mely felé a szenvedélyek nyilai irányulnak.

Most a helyzet megváltozott. A dicsfényvel körülövezett emelvény, melyen a pesti hitközség elnöki széke áll, fáradságos munkával, komoly kötelességekkel van összekötve. És e megváltozott helyzet készítette most Wahrmannt annak a helynek elfoglalására,

melyet számára a magyar zsidók első hitközsége évekkel ezelőtt kijelölt.

Egy munkában megacézózott, a közjó előmozdításában fáradhatlan szellem elhatározása ez! Wahrman nem riad vissza a küzdelmek viharától, cselekedni akar, nem pedig pihenni az emlékek lágy babérain.

A ki a lefolyt évek mozgalmait figyelemmel kísérte, jól tudhatja, hogy ellenségeink nem a nagy erkölcsi eszmék mélységéből, nem az igazságok tárházából szedték a fegyvereket, melyekkel a magyar zsidóság ellen rontottak. Az erkölcstelenség czéda leleményességének hitvány rágalmaival támadtak meg bennünket, mert tudták, hogy nincs, a ki elég erős a gázságok leálcázására. Az antiszemitizmus rablóvezérei a társadalom elsatnyulásának kórványából szereztek vakmerőséget a bűnnek nyilvános dicsőítésére. Lázítottak itt, dühöngtek amott, izgattak, hazudtak, ahol csak lehetett. Végre az egész ország közvéleményét megmételtyezték. Most már vannak helységek, sőt egész vidékek e hazában, hol az élet és vagyonbiztonság fogalmait mint „zsidó találmányokat“ kigúnyolják. Vannak nyilvános egyletek, titkos konventikulumok, hol antisemita ürügyek alatt nyíltan és titkon a jogrend feldulását előkészítik. És ezen az államra és a társadalomra egyaránt veszedelmes törekvések közegette hiába keressük azokat a tényezőket, melyek ez áramlatokkal szemben állásfoglalásra erősen elhatározták volna magukat.

Tisza Kálmán miniszterelnök ur szabadelvűsége őszinte, de habozó. Cselekedetei nem állanak arányban ahoz az erélyhez, amit szavai lehelnek. Azok a férfiak pedig, kik mint a régi szabadelvű kor daliás alakjai a törpe utódok léha táborából kimagaslanak, kedvetlenül visszavonultak; ők, kik az észhez és a szív-

TÁRGZA.

Montefiore Mózes és a zsidók századunkban.

— A Times angol eredetije után —

Az első tény, melyet a Montefiore-család történetéből ismerünk, az, hogy Leghornban letelepedett. A Mediciek böles toleranciája e csekély várost Olaszország egyik legnagyobb kikötőjévé tette és a zsidók ott oly befolyást gyakoroltak, hogy egy 18-ik századbeli író szerint, zsidók és keresztények egyaránt a szombati napot ünnepelték. A zsidók nem viseltek sárga foltot vagy egyéb megkülömböztető jelt, amire csak Amsterdam és London adott még példát. A zsidó lakosság létszáma a 17-ik század végén 17.000 főre rúgott és még most is megüti a 7000-et.

Montefiore Mózes nagyatyja, Mózes Vita (Chaim) Montefiore, aki Leghornból Angolországba költözött, 17 gyermek atyja volt; egyik fia, Jozsua, az angol hadseregben szolgált; egy másik fia, Sierra Leone, kereskedelmi szótárt és egyéb jogi munkákat irt; József Elias londoni kereskedő volt és nagy üzletet folytatott Olaszországgal. Egy izben nejével elment Olaszországba, Leghornba és itt született, 1784. október 24-én, Sir Mózes Montefiore.

A fiatal Montefiore, mikor az angolok francia inváziótól tartottak, mint önkénytes belépett a miliciába és itt századosi rangig vitte. Utóbb a tőzsdére járt és egyike lett a szabadalmazott 12 londoni zsidó ügynöknek.

Akkoriban a »spanyol« és »német« zsidók közt igen éles válaszfal volt, de Montefiore szakított az előítélettel és »német« zsidó családból való nőt vett el, még pedig Levy Barent Cohen londoni kereskedő leányát, Judithot, aki férje iránt a legnagyobb bámulattal és tisztelettel viseltetett. Midőn e nő 1862-

ben meghalt, Sir Montefiore Ramsgateban elaggott rabbik számára nagy menházat, a ramsgate-i zsidó község pedig kórházat alapított, hogy nevét megörökítse.

Montefiore nejének nővére Hannah, a londoni Rothschild-ház alapítójához ment nőül, ennek nővérét, Henriettát pedig Sir Mózesnek öcsese, Abraham vette feleségül. A két család szoros barátságban élt egymással. Montefiore résztvett Rothschild több nagy vállalatában, melyek tudvalevőleg nagy ügyességgel vezették. Ismeretes, hogy Angolországban Rothschild volt az első, aki doveri galamb-postája által megtudta a legfontosb eseményeket, pl. azt, hogy Napoleon elmenekült Elba szigetéről, hogy Waterlooán a francziák megverettek stb.

Montefiore Mózes korán vonult vissza az üzlettől; mikor elég vagyonra tett szert, neje ezt mondá neki: adj köszönetet istennek és légy megelégedve, és ő szót fogadott nejének. Üzleti tevékenysége arra szorítkozott, hogy megmaradt több általa alapított nagyobb vállalat élén. Ezek egyike volt az »Alliance« nevű biztosító társaság, mely felvirágozását annak köszönheté, hogy kliensei közt sok volt a zsidó, akik, statisztikai adatok szerint, valamivel magasabb átlagos életkort érnek el, mint a többi lakosok.

Montefiore 1831-ben sheriff lett, ami akkor igen nehezen elérhető kitüntetés volt, mert Sir Dávid Salomonst, ki 1835-ben lett sheriff, külön törvénnyel kellett felmenteni az eskű alól. Ugyanezen évben lépett trónra Victoria királyné és a zsidó sheriff így nemesi ranghoz jutott; 1840-ben, mikor visszatért a damaskusi zsidók érdekében tett utjáról, a királyné, ki ismerni és tisztelni tanulta, czimerviselési engedélyt, 1846-ban pedig, hasonló czélú oroszországi utazása után bárói czímet adományozott neki. Montefiore czímerül egy libanoni czédrust választott, mely két virághegy (monti di fiori) közt áll; ezenkívül villaalakú zászlócskát is visel czímerében ezen

hez szoktak beszélni, ez esztelen és szivtelen mozgalomban hallgatóságot nem találnak és fatális okoskodással az időtől várnak orvoslást.

Ilyen szomorú társadalmi állapotok közt örvendetes jelenség gyanánt üdvözölhető tény látunk a pesti izr. hitközség elnöki választásában.

Wahrmann Mórban olyan férfit állított a magyar zsidóság első községi testületének élére, a ki minden fölött rendelkezik, a mi a zsidó felekezet érdekeinek hazafias érvényesítése körül szükséges.

Wahrmann sokáig habozott, sőt egyszer vissza is utasította a hitközség legmegtisztelőbb ajándékát. Most elfogadta. Elvállalta mint komoly kötelességet. Maga mondta. A zsidó magyarok sokat várnak tőle. Ezt ő jól tudja. Hogy helyt fog állani, abban bizunk.

Bogdányi.

Wahrmann Mór.

— Életrajzi adatok. —

Lapunk egyik barátja a következő életrajzi adatokat jegyezte fel az új hitközségi elnökről. Wahrmann Mór 1832. február 29-én született Pesten a váci-körúton levő Petrovics-féle házban. Atyja jómódu kereskedő volt és Izrael Wahrmann volt pesti rabbinak a fia. Téves tehát az állítás, hogy Wahrmann atyja Lengyelországból vándorolt volna e hazába.

Wahrmann Mór nevelése a képzelhető leggondosabb volt. Anyja, egy lengyelországi görliczi gazdag kereskedőnek nagy műveltségű és híres szépségű leánya, a legnagyobb befolyást gyakorolta a gyermek nevelésére. A Wahrmann ház, a régi zsidó hagyományokhoz hiven, számos vagyontalan tanulónak nyújtott menhelyet. Itt fordult meg a világi és thelogiai studiumokkal foglalkozó zsidó fiatalság azon része, mely a visszás anyagi helyzet miatt felebaráti segélyre volt utasítva. E tanulók közül a háziasszony finom disztinkcióval és csalhatatlan érzékkel

héber felirattal „Jeruzsálem“; jelszava: »Think and Thank«, (gondolkozz és mondj köszönetet).

Mikor Londonból átköltözött East-Cliff-lodgeba, mely valamikor a Jóremény fok meghódítójának, Elphinstone tengeragnak volt tulajdona, első teendője volt ott zsinagógát építeni, mely 1833-ban nyitvatott meg, tehát épen félszázaddal ezelőtt.

Az év, melyben Montefiore London város sheriffje volt, arról nevezetes, hogy abban szokatlan nagy összegek gyűltek össze jótékony célokra, kivégzés pedig egy sem történt.

Jótékonyágában Montefiore nem ismert felekezeti különbséget; számtalan alkalommal adakozott keresztény templomok és érdemesült lelkészek javára és midőn a Times 1860 július havában tudósítást tett közzé a syriai keresztényüldözésekről, Montefiore tette közzé az első felhívást az adakozásokra, melyek 22,000 font sterlinget eredményeztek.

De legtöbbet tett hitsorsosaiért. Két ízben ment Palaestinába, ahol oly népszerű lett, hogy egész városok mértföldekre mentek elébe őt üdvözölni, hogy héber ódákat irtak róla, külön hitszónokat szenteltek neki sat. Montefiore ott közházakat és menhelyeket rendezett be, mezőgazdasági vállalatokat alapított, kutakat ásott, zsinagógákat, vízvezetékeket épített sat. Hetedik utját a szent földre 1875-ben tette, mikor már 91 éves volt.

Az első utazások, melyeken a neje is kísérte, igen sok viszontagsággal jártak; roppant áron külön hajót kellett fogadnia, angol ágyunaszádot kellett kieszközölnie, mely megvédje a tengeri rablókól; a szárazföldön, hol földrengés, hol meg más csapás nehezítette meg utját.

Mikor 1827-ben Egiptomból, hol megismerkedett Mehemet Alival, nejével elindult Palaestinába, az alexandriai angol konzul azzal ijeszté őket, hogy elfogják őket fogni és rabszol-

kiválasztotta a legjelesebbeket, akikre aztán fiának házi oktatását bizta.

Ebben a korban Wahrmann játszótársai Falk Miksa, a Pester Lloyd jelenlegi szerkesztője és Lewin Adolf, a kereskedelmi akadémia jelenlegi igazgatója voltak. E három gyermek részint a családjaik közeli szomszédságánál, de főleg bizonyos kölcsönös vonzalmuknál fogva együtt töltötték azokat az édes órákat, melyek az emberi élet legszebb emlékeit képezik. A nemeskeblű anya fiát szívesen látta e két gyermek társaságában, sőt odahatott, hogy Falk és Lewin részt vehessenek abban a kitűnő házioktatásban, melyben fiát részesíté.

Igy folyt le Wahrmann Mór első gyermekora. Midőn később az elemi iskolákat bevégezte, anyja tanácsa folytán a közellévő luth. főgimnáziumba lépett; de amellet otthon Bibankó kereskedelmi tanárnál folytatta üzleti kiképeztetését. A fiu nagy hajlamot fejtett ki a kereskedelmi tudnivalók iránt úgy, hogy a szünidőt már atyja üzletében fáradságos munka közt töltötte. Alig két évvel később atyja már nagyobb ügyletek lebonyolításával bizta meg és daczára annak, hogy a főgimnázium tanulmányai elvonták a rideg számok világától, ő egyaránt megfelelt mind a két helyen.

Az érettségi bizonyítvány elnyerése után kizárólag az üzletnek szentelte idejét. Atyja teljesen reá bizta a vezetést és az ifju alatt oly nagy szabású és szerencsés ügyletekbe bocsátkozott, hogy neve rövid idő alatt az üzletvilágban legjobb hangzású lett.

Neve terjedésével tekintélye is növekedett, melyet szilárd becstelensége, megnyerő modora mindinkább növelt.

1861. márczius 19. vette nőül Gold tatai gazdag kereskedőnek Luiza nevű leányát. E nőnek köszönheti azokat a sikereket, melyeket a közéletben olyan dűsan aratott. Zsenge ifjukurában anyja, érett férju korában korán elhunyt neje volt a csillaga. E minden jó és nemes iránt lelkesülő nő volt az, aki férjét a mindennapias üzleti élet rideg légkörének káros befolyásától megóvta. Ebből magyarázható, hogy Wahrmann a

gákul eladni, ha török területre lépnek. De ez sem riasztotta őket vissza, elmentek Jeruzsálembe, ahol október 18-án érkeztek meg. Itt a zsidók, kik igen el voltak nyomva és kiknek évenként 300 font sterlinget kellett fizetniök csak azért, hogy a templom romjai felett sirhassanak, nagy örömmel fogadták a már akkor nagyhirű filantrópot és 17 rabbinus egy egész éjszakán át imádkozott érte a zsinagógában. Nejeének megmondták, hogy előtte a 18-dik század kezdete óta mindössze hat európai hölgy fordult meg a szent városban.

1836-ban az angol tudós társaság Montefioret, az első angol gáztársaság megalapítóját, megválasztotta tagjának, mint oly férfit, aki ragaszkodik a tudományhoz és ennek gyakorlati alkalmazásához.

Két évre rá, 1838-ban Montefiore nejével együtt ismét a szent földre ment. Maltában azt a hirt vette, hogy Jeruzsálemben a pestis dühöng. Elhatározta, hogy nejét hazaküldi és egyedül megy Palaestinába. De neje nem akart tőle megválni és Ruth szavaival élve, kijelenté neki, hogy »a hová te megy, én is elmegyek, a hol te lakol, ott fogok én is lakni.« El is ment vele Palaestinába, a hol ismét sok adományt osztogatott.

Sir Montefiore, a kit mint az egyiptomi alkirály barátját, nagy katonai fényvel fogadtak, Jeruzsálemben kieszközölte, hogy a zsidók földet is szerezhessenek Palaestinában; a föld megszerzésére a községeknek jelentékeny pénzüsszegeket is adott.

De 1840-ben a törökök Beyrutnál megverték az egyiptomiakat és visszafoglalták Syriát.

(Vége következik).

legsokoldalúbb üzleti teendői közt mindig élénk érdeklődést tanusított a közügyek iránt és midőn 1867-ben országgyűlési képviselővé választották, nem merült fel kérdés a törvényhozáshoz termében, mely előtte idegen lett volna, vagy a melyhez ő hozzászólni képes nem lett volna.

Wahrman zszurnalistikailag is működött 1867-ben. Ekkor irt ugyanis egy hosszú cikksorozatot, melyben éles hangon ítélte a bécsi »Nemzeti bank« Magyarországot kizsákmányoló akkori rendszere ellen.

Kevésbé ismeretes Wahrman versírása. Pedig ezt is elkövette. Valószínűleg unalomból. Marienbadban történt, hogy az ismerős fürdővendégek előtt egy költeményt olvasott fel, melyet azonban, hogy nagyobb hatást biztosítson neki, Geibel szerzeményének adott ki. A társaság egyik tagja sem akarván prózai lelkületének látszani, szörnyen kidicsérték „Geibel muzsájának e klasszikus produktumát“. Mikor az elragadtak zengő kórusa már eléggé kitombolta magát, Wahrman a legnagyobb »Geibel imádóhoz« lép és azt mondja neki: Uram! Ne echauffirozza magát olyan nagyon, mert azt a verset én irtam. Ez egyszerű kijelentésre aztán számos geibelista nő majdnem elájult. Így járnak, kik a külsőségek és nem a tartalom alapján ítélnék.

A pesti izr. hitközség közgyűlése.

Mult vasárnap tartotta meg a pesti izr. hitközség közgyűlést, melynek lefolyásáról a következő tudósítást vettük:

Dr. Reich Ármin az ülést megnyitván, előadja, hogy a közgyűlés napirendjét az új elnök és az előjáróság tagjai választása képezi. A választás erre megejtetvén: Wahrman Mór elnökül és Schweiger Márton, Adler Lajos, Nagel Ármin és Strasser Alajos előjárókul választattak.

Erre a közgyűlés egy öttagu küldöttséget menesztett Wahrman Mórhoz, mely őt a választás eredményéről értesítette. A küldöttség vezetője, a hitközség eddigi elnöke, Neuwelt Ármin úr az új elnököt lelkes szavakban üdvözlé és meghitta őt a közgyűlésen való megjelenésre.

Észalatt a közgyűlés a községi bizottság választását befejezte.

Mikor Wahrman a közgyűlési terembe lépett, a jelenlevők élénken megéljenztek. Wahrman erre a következő beszédet mondotta: Tisztelt közgyűlés! »A kiküldött deputáció az önök által irántam tanusított rokonszenv nyilatkozatát tudomásomra adta és egyuttal a választás eredményéről is értesített. Midőn önöknek e megtisztelés és kitüntetésért köszönetet mondok, kijelentem, hogy a reám ruházott tisztet elfogadom. Ne vegyék alszerénységnek, ha kimondom, hogy sok tekintetben nem leszek abban a helyzetben, hogy a bennem helyezett várakozásoknak megfeleljek, és hogy alig leszek képes ama derék és tiszteletreméltó elődömet helyettesíteni, a ki eddig e helyen a község javára egész odaadással működött. Az én korom, szembajom, gyöngülő tetteröm, lényeges akadályok.

De vannak egyéb fogyatkozásaim és hibáim, melyek lehetlenné teszik, hogy minden kívánalomnak eleget tessek. És mikor mindezek daczára meghívásuknak engedek, teszem azért, mert érzem, hogy a mostani viszonyok közt, senkinek sincs joga, a reá váró kötelességek alól magát kivonni. Ami azelőtt lehetséges volt, ma nincs megengedve, ma, midőn hitrokonaink ellen nemcsak az országban, hanem egész Európában sötétség, gyűlölség, otrombaság és vak szenvedély szövetkezett, ma, midőn kötelességünk ez ellenséges áramlatokkal szemben férfiasan küzdeni. Csak egy példát akarok említeni. Sokan külömbiséget tesznek a zsidók közt. Három osztályba sorozzák, melyek közül az első osztályba tartozók az egyenjogúsításra és a kölcsönös társadalmi érintkezésre érdemesek. Ilyen osztályozás jogosultságát igazolnák azok, kik most visszavonulnának és ép azért mindenkinek habozás nélkül kell helyt állani, akit ezzel megbiznak. Végül megjegyzi, hogy a

pesti hitközség, mely nemcsak az országban, hanem Európában is a legnagyobbak közé tartozik, hivatva van a többi magyar zsidó hitközségeknek mintaképeül szolgálni és a zsidóság érdekeit az országban emelni és előmozdítani.

E beszéd viharos tetszés-nyilatkozatokkal lett fogadva. A szónokot minden oldalról üdvözltek.

Ezután kihirdették a bizottsági választás eredményét, mely szerint megválasztottak rendes tagokul:

Adler Mór, Brüll Ármin, Bloch Mór, Bródy Zsigmond, Brüll Miksa, Hatvani Deutsch Bernát, Deutsch Jakab, Deutsch Simon, Fleischl József, Freund Vilmos, Dr. Friedmann Bernáth, Grünbaum Miksa, Hürsch Károly, Kohner Zsigmond, Krausz Lajos, Löwy Mór, Maerle Márkus, Mauthner Mór, Dr. Mezei Mór, Münz Samu, Neustadt Gusztáv, Neuwelt Ármin, Dr. Neményi Ambrus, Pfeiffer Ignác, Quittner Jakab, Dr. Reich Ármin, Dr. Reinitz József, Reusz Károly, Dr. Rózsay József, Schlesinger Ignác (könyvnyomdatulajdonos), Dr. Schönberg Ármin, Schön Vilmos, Schosberger Zsigmond, Schweiger Adolf, Stern Adolf, Stern Bernát, Stern Ignác, Sternthal Adolf, Dr. Stiller Mór, Tenczer Pál, Ullmann Imre, Veigelsberg Leo, Weil Simon, Weiss Berthold, Wolfner Gyula.

Póttagok: Dr. Farkas Emil, Laczkó Ármin, Atlász Samuel és Mandel J. Ignác. Ennek befejezése után a közgyűlés véget ért.

Horváth Boldizsár beszéde.

A következőkben közöljük Horváth Boldizsár emlékezetes beszédének azt a részét, mely kiválóan visszatükrözteti a valódi liberalizmus fenkölt szellemét. Horváth Boldizsár beszéde úgy hangzott, mintha Széchenyi, Kossuth, Deák, Eötvös szellemeit egyesítette volna a magyar szabadelvűség ostromlott várának védelmére. A remek szónoklat legkimagaslóbb része így hangzott:

A történelemből tudjuk, mily lassu léptekkel halad előre a népfajok, a népelem átalakulása. Nemzedékek váltják fel egymást, a mig az e célra alkotott intézmények, a mig az állam és a társadalom egybevágó közreműködése meghozzák e téren a sikert. Nálunk alig folyt le még másfél évtized, hogy a zsidó emancipációról szóló törvény a zsidóság korábbi elszigeteltségének véget vetett s előtte a polgári és politikai jogok sorompóit megnyitá, mig azonban a társadalom — csak valljuk be őszintén — még máig is mögötte áll a törvényhozás liberalizmusának. Valóban, t. ház, a csodával volna határos, ha ily rövid idő alatt, ha a társadalomnak még mindig le nem küzdött szűkkeblősége, előítéletei mellett eltűnt volna már minden differenzia, a melyet századok emeltek és szilárdítottak a két tábor életnézetei, erkölcsi és szokásai között. Én teljes megnyugvással nézek a jövőbe, s azt hiszem, hogy panaszra annál kevésbé van okunk a zsidóság ellen, mert a haladás, a melyet az amalgamizáció terén e rövid idő alatt felmutatott, nemcsak kielégítő, sőt meglepő. Ki merné kétségbe vonni azon jelentékeny hódítást, a melyet a nemzeti szellem a zsidóság körében tett? Talán egy faj sincs az országban, a mely e tekintetben a zsidóságot tulszárnyalta volna. Vannak közöttük, a kik jellem, tudomány és műveltség tekintetében, a magán vagy a közélet nemesebb alakjai között foglalnak helyet; ma már a vád, hogy a zsidóság kerülne minden foglalkozást, a mely nehezebb, fárasztóbb munkával jár, az ellenkező irányba esapott át s talán az irigység panasza az, hogy a gyár- és kézműipar s a mezei ipar terén is oly hatalmas versenyt támasztott, a mely kellemetlen lehet azokra, a kiket e verseny nagyobb erőfeszítésre kényszerít, de a melyet a közérdek szempontjából csak üdvözlünk kell.

A mint azonban egyrésről önámítás volna azt állitanunk, hogy a kölcsönös előítélet, a kölcsönös idegenkedés a keresztény társadalom és a zsidóság között már végkép megszűnt, s az összhang a keresztény és zsidó világ erkölcsiében és szokásaiban bevégzett tény volna: másrésről kétségtelen az is, hogy ezen összhangot semmi sem képes oly gyorsan és biztosan létrehozni, mint azon varázserő, a mely a vérrokonságban, a mely a családi életben rejlik.

S épen azért, az állameszne posztulátumán kívül még egy nagy oka van, sürgetni a polgári házasságot, mint oly intézményt, a melynél nincs hatalmasabb és biztosabb eszköz a

kölcsönös előítéletek, kölcsönös idegenkedés kiirtására, az erkölcsekben és szokásokban még mutatkozó differenciák kiegyenlítésére s arra, hogy a zsidóság megtartván vallását, a mely bennünket nem bánt, de lassankint elvesztvén faji jellegét és jelentőségét, a társadalomba, mint homogén elem, végkép beolvadjon. E célzt csak második vagy harmadik nemzedék fogja ugyan elérhetni, de annál előbb eléri azt, minél inkább sietünk mi a polgári házasságot intézményeink sorában meghonosítani.

Igaz ugyan, hogy a kormány törvényjavaslata, a midőn a keresztények és zsidók között a polgári házasságot lehetővé teszi, némileg megközelíti a célzt; csak hogy féluton állapodik meg s a célznak nem felel meg teljesen.

Félek s azt hiszem, hogy aggodalmam nem alaptalan, hogy e törvény kedvezményével csak kivételesen fognak élni; csak azok fogják fölhasználni ezt, a kiknek egymás iránti vonzalma nagyobb, erősebb, mint vallási érzületük. Más volna az, ha a törvényhozás azt mondaná: »Minden házasság első sorban polgári kötés, a melyet az állam törvényei szabályoznak s a melyet az állam közegei előtt lehet és kell megkötni, — a többi a felek lelkiismeretének a dolga, a melybe az állam nem avatkozik.« Ez, a midőn nem disztingvál házasság és házasság közt, nem feszélyez senkit és nem kelt fel megütközést. Ellenben egészen más hatása van annak, ha az állam azt mondja: »minthogy egybekelésüket a keresztény törvény tiltja, tehát én kivételesen megengedem azt.« Az imperatív polgári házasság háttérbe szorítja: a jelen törvényjavaslat ellenben előtérbe állítja az antagonizmust a vallás és állam között. Az kiméli: emez sérti a vallási érzületet. Amaz lehetőleg kerül: ez ellenben egyenesen provokálja a nép előítéletét. Ismétlem, félek, nagyon kevesen lesznek azok, akik, ha leküzdik is vallásos érzületüket, de elég erőt és bátorságot éreznének magukban, szembeszállani a nép előítéletével, a mely a rendes házasság mellett, ezt a házasságot mindig kivételes zsidóházasságnak fogja tekinteni.

Vay György.

Nyiregyháza, november 22. Tekintetes szerkesztő úr! Azon hallatlan nyiregyházi botránnyról, melynek egyik hős tényezőjeként a »gyűszű« és »kesertíviz kura« nagy mestere szerepel, eddig a lapok vajmi gyér adatokkal vannak ellátva. A lapok csak a szégyenletes száraz tényrt regisztrálhatják; nevezetesen, hogy Dr. Heumann Kállay Andrással Nyiregyházán az utczán fel és alá járván, Vay György excsendbiztos a nevezett urakkal szemközt jött és azok egyikét, Dr. Heumannt mélyen sértő kifejezésekkel illette, inszultálta.

A sértett fél részéről történt kihívás nemcsak a városban, de a környéken is villámgyorsasággal elterjedt és méltó megbotránkoztatást keltett mind zsidó, mind pedig intelligens keresztény körökben.

Illő kötelességünknek tartjuk a t. olvasóközönséget az ez ügyben felmerült mellékkörülményekről is a következőkben felvilágosítani:

A mult hét végén Fráter Sándor úrhoz, mint Dr. Heumann egyik szekundánsához T.-Lökről egy a nevezett városnak jegyzője és bírāja által előttemezett és a város pecsétjével ellátott levél érkezett nyilatkozat kíséretében, melyben Vay Györgynek párbajképessége kétségbe vonatik, egyidejűleg egy másik levél Dr. Heumannhoz, melyben figyelmeztetik, hogy miután Vay Györgyöt az 1879. évben korcsmában cigány felpofozta, egy Szabó Sándor nevű, t.-löki illetőségű földmives földre terítvén, jól elverte, ezen úri ember nem oly egyén, ki satisfactiót szolgáltatathatna Dr. Heumannnak.

Kitűnik a szóban lévő levelekből, hogy Vay György sérteni, megtámadni, inszultálni valakit képes ugyan, de elégtétel adásra nem. Antiszemitáink mások becsületében gázolni tudnak, de azt rehabilitálni nem képesek. És miután veszíteni valójuk nincs, eltipornak becsületet, jogot és törvényt egyaránt.

De hagyjunk fel a rekriminációval és térjünk vissza a tárgyra. A Heumann-Vay ügy becsületbírótság elé kerül, mely hivatalba leendő Vay párbajképessége fölött döntő választ adni.

Az említett nyilatkozat és a két levél szóról-szóra következő tartalmauk:

Nyilatkozat.

»Alólirott ezennel kinyilatkoztatom, miszerint az 1879. év július havában T.-Lökön a Schlesinger Izrael-féle korcsmában többedmagammal mulatván, Vay Györgyöt, akkori csendbiztos, — ki a korcsma azon helyiségébe, ahol voltunk, lovával együtt bejött, velünk inni kezdett, majd mind irányukban, mind a zenészek irányában oly kvalifikálhatatlan goromba magaviseletet tanusított — hogy Mikó Ferenc zenész, nem tűrhétvén tovább gorombáskodásait, nyilvánosan felpofozta, magam pedig kénytelen voltam kötölődzködési folytán ugyanott többszöri békés, de sikertelen felkérés után, jól elverni, amely körülmény akkoriban köztudomású volt és amelyet mai nap is számos t.-löki lakos jó lelkiismerettel bizonyíthat.«

Kelt Tisza-Lökön, 1883. nov. 14-én,

Borbély, Balogh János, Szabó Sándor, s. k.
jegyző. bíró.

Az I. levél így hangzik:

»Tekintetes Fráter Sándor úrnak Nyiregyházán

»Bocsánatért esedezem, amidőn bátor vagyok Tekintetességedet egy oly körülményről értesíteni, amely a Dr. Heumann és Vay György volt csendbiztos közt felmerült ügyre vonatkozólag fontossággal bírhat, nevezetesen oly adattal bártorkodom becses engedélyével szolgálni, mely Vay György párbajképességét kétségessé teszi.

Legyen szabad a tényálladékot a következőkben előadni.

1879. évi július havában Vay György akkori csendbiztos a Schlesinger Izrael-féle korcsmába lovával együtt bement, ott előbb a cigányokkal, azután pedig az ott mulató emberekkel czivakodni, gorombáskodni kezdett, amíg később tettelegességekre került a dolog, hol is Mikó Ferenc nevezetű zenész Vay Györgyöt felpofozta és sok szemtanu előtt jól elverte.

Ezután t.-löki illetőségű Szabó Sándor földmivesbe kezdvén kötölödni, ez, valamint mulató társai többször jó szóval békességre kérték föl és miután ez hasztalannak bizonyult, nevezett Szabó Sándor Vay Györgyöt földre terítette és öklével szintén sokak szemeláttára ugyan csak megverte.

Ezen megtörtént tény szükség esetén számos idevaló lakos, volt szemtanu által bebizonyítható.

Bár magam is szemtanuja voltam az épen leirt jelenetnek, mindazonáltal nagyobb hitelesség végett van szerencsém az egyik inszultáló egyén erre vonatkozó nyilatkozatát ide mellékelni.

A midőn Tekintetességedet teljes tisztelettel van szerencsém értesíteni, vagyok sat.«

(Aláírás.)

A II. és dr. Heumannhoz intézett levél tartalma ez:

»Tudomásomra jutott, hogy Tekintetesség Vay György volt csendbiztos doktor ur becsületét megtámadó sértése következtében lovagias elégtétel adásra szólította fel.

Doktor ur e lépésre való elhatározásánál Vay György személyének multja iránt nem lehetett kellőleg informálva.

Miután azonban én, valamint az itteni lakosság nem csekély része, Vay Györgyöt mint oly egyént ismerjük, kinél jogosan felmerül a párbajképesség kérdése, ennél fogva bártorkodom tisztelettel figyelmébe ajánlani következő körülményt; nevezetesen:

Vay György az 1879. év július havában T.-Lökön egy korcsmában cigánynyal összeverekedett, az által nyilvánosan felpofoztatott és ugyanott egy földmivelő ember, itteni lakos Szabó Sándor által földhöz vágatott és megveretett, melynél fogva nem oly egyéniség, mely Tekintetességnek elégtételt szolgáltatathatna.

A nevezett Vay György személyét kompromittáló ezen momentumról bátor voltam egyidejűleg dr. urnak egyik szekundánsát, tek. Fráter Sándor urat egész terjedelemben értesíteni, a mit is van szerencsém dr. urnak t. tudomására juttatni.«

(Aláírás.)

E levelekhez nem szükséges semmiféle kommentár. Kiki következtetéseket vonhat belőlük a híres Vay György viselt dolgait illetőleg.

R. M.

Apróságok.

Olyan kérdések, melyekről minden készültség nélkül, órákig is lehet perorálni, nálunk mindig „érdekes” parlamenti vitának képezik a tárgyát. Nem azért, mert a sok beszéd közt okos szót is lehet hallani, hanem főleg mert a tudatlanság szénaszagu expektorációit parlamentáris életünk jelen állapotában „érdekes”-nek tartják. Azelőtt megvetették, vagy egyszerűen ignorálták volna a békapolitika felfuvaltságának neveléses erőlködéseit, most pedig sietnek tanuja lenni e szemérmetlen látványnak és minél kínosabb a vergődés, minél dörébb a tendencia, annál jobban tetszik, annál jobban megtapsolják.

*

A zsidók és keresztények közti házasságról szóló törvényjavaslat is olyan dolog, a mihez a falu harangozója is szólhatna. Akadtak is elegenden, kik megragadták az olcsó alkalmat a szónoki babérok aratására. A Függetlenség bármely számának három cikkéből merített tudomány épen elég egy fulmináns parlamenti beszéd tartására, arra az áldozatra pedig a legantiszemitább képviselő is kész, hogy politikai hırneve és szónoki tekintélye megalapítása céljából olyan három cikket bevágjon.

*

Bármennyire hangoztatják is az antiszemita honatyák, hogy népboldogítással vannak elfoglalva, nem hiszszük. Merő humbug. Hiszen, ha folyton népboldogítanak, akkor nem érnék rá annyi badarságot és hazugságot összehordani. S ha hozzá még tekintjük, hogy mennyi idő kell azoknak a temérdek hazugságoknak beszajkozására, akkor kétségtelenné válik a tény, hogy egész éltöket haszontalanságokkal töltik.

*

Hát nézzük, mit mondtak, mivel támadtak újabban a zsidók ellen? Ónody Géza például a zsidó vallás szellemét kifogásolja, „melynek visszaélései különösen a t.-eszlári per alkalmából nyilvánultak.” Mi azt hiszszük, hogy a miatt a szellem miatt, a mely a t. eszlári per alkalmából nyilvánult, a zsidókat megtámadni nem lehet, mert az, a mi a nyíregyházi tárgyalást lehetővé tette, nem zsidó szellem volt, se keresztény, hanem az antiszemitizmus zsvány szelleme, mely rémet akart teremteni a köznép számára, zsidók elleni izgatásra.

*

De minek vitatkozzunk vele, akinek politikai multja, jelene és jövője kizárólag a t.-eszlári peren alapul, aki honatyai szereplését azzal tengeti, amit attól az embertől tanult, aki jelenleg azzal van elfoglalva, hogy egy súlyos sikkasztási vád alól valahogy kimeneküljön.

Kiváncsiak vagyunk arra a beszédre, amit Ónody úr tartott volna, ha Verhovay sikkasztásait a t.-eszlári ügy előtt felfedezik vala? Mert tény az, hogy Verhovaynak elment volna a kedve másokat gyalázó literaturát teremteni, az elzárás damoklesi kardja feje fölötti lengése alatt. Astilus azonban már most megvan. A Függetlenség frazeológiája átment az antiszemitizmus vérébe. A mű túlélte mesterét. Verhovay élő halott, de frázisai az antiszemitizmus éltető szurrogátumai.

*

Elég volt Ónodyról. Érdekesebb Göndöcs Benedek apát, aki beszéde elején dühösen antiszemitáskodik, a végén pedig czérnaszál vékonyságu tenorral elkiáltja, hogy ő nem antiszemita. Hát akkor ki volna az, ha ő nem? Ő előképe annak a közmondásos papnak, aki vizet prédikál és bort iszik. Azt akarja, hogy a zsidók olvadjanak a magyar nemzet, illetve a kath. egyház testébe és aztán állítja, hogy a zsidók megmételtyezik a társadalmat. Hiszen ha ez áll, akkor a beleolvadás által még nagyobb rombolásokat fognának véghez vinni. Göndöcs úr beszédének többi képtelenségei a legjobb kommentárt nyerték a ház magatartása által, mely gúnyos és hangos kacajjal fogadta Göndöcs bölcseségének rakétáit.

Nekünk még csak egy megjegyzésünk van Göndöcs beszédére és ez, hogy a kath. klerus rossz politikát követ, mikor az antiszemiták uszályhordozóivá szegődven, „zsidó szellem”, „talmudmorálról” kesereg és ezzel szemben a keresztényi szeretet hitelveit hangoztatja. Nem tudjuk, az országház papjai saját vak szenvedélyeik, vagy egy magasabb kéz rángatózásának bábui, de azt tudjuk, hogy a katolikus vallásnak a lehető legrosszabb szolgálatot teszik az által, hogy oly erőszakosan zsidó keresztényeket hajhásznak. Ne feledjék el, hogy azok a zsidók, kik ilyen erőszak folytán kénytelenek ősi hitüket elhagyni, nagyon rossz hívők szoktak lenni és ha valamikor a kath. papság elérné azt a célt, hogy a zsidók tömegesen kikeresztelkednének, abban a pillanatban összedült a kath. klerus hatalma, mely főleg a nép vak hitére van alapítva. . . .

*

Több oldalról hangoztatták, sőt Horváth Boldizsár különös nyomatékall hangsúlyozta, hogy a kath. pap-képviselők állásuknál fogva kénytelenek a zsidók és keresztények közti házasság törvényjavaslata ellen szót emelni. Mi nem osztjuk e nézetet. Bármennyire méltányoljuk az egyéni foglalkozással járó tekintetek szem előtt tartását a magánéletben, ép annyira el kell itélnünk a közélet embereinél, ha lépteiket a foglalkozás vagy az egyéni érdek által befolyásoltatni engedik. Hová jutnánk, ha ezt az elvet elfogadnók?

*

Hová vezetne bennünket, hogy ha elfogadnók annak jogosultságát, hogy törvényhozási munkálatoknál az ügyvéd, az orvos, az építész, a kereskedő, az iparos, a művész, az író, a földbirtokos mindamennyi külön — azaz foglalkozásuk szerinti — s nem egy, a nemzeti érdek szempontjából itélnék meg a törvényjavaslatok értékét? A kath. pap a magyar képviselőházban hazafi, nem egyházi, ha pedig azt találja, hogy e két fogalom ellentétes, akkor mondjon le vagy az egyikről vagy a másikról.

*

Valóban megdöbbenő, hogy a magyar képviselőház, mely már láthatta Istóczy partamentáris örültségi rohamai következményeit, hogy, mondjuk, e tapasztalat dacára is megtűri a szenvedély vak dühöngését, anélkül, hogy egyszer végre fellázadna a képviselők erkölcsi érzülete a ház szentélyének ilyen módon való megsértése ellen. Az a beszéd, melyet Istóczy e héten a nemzet törvényhozó testülete előtt elmondott, a bujtogató legszemérmetlenebb jellegét viselte és válaszul nem esett egy dorgáló szó, egy méltatlankodó megjegyzés sem. Midőn például a zsidókat „ó egyiptomi páriáknak” nevezi, „a társadalom söpredékének” mondja és az álpáthosz cinikus kifakadásával kijelenti, hogy a „zsidók eme pária természetüket évezredek után is megtartották,” akkor egy kath. pap képviselőnek sem jutott eszébe ezen gyalázó inszinuáció visszautasítani, mint olyan rágalmat, mely első sorban a kath. vallás alapítói ellen irányul. Vagy elfelejtették-e a tisztelendő urak, hogy a kath. vallás alapítói zsidók voltak? Elfelejtették, hogy Jézus orthodox zsidó volt, a ki a zsidó vallást még csak nem is reformálni, hanem ellenkezőleg ősi eredeti szellemében megerősíteni akarta?

*

Herman Ottó helyrehozta, a mit a kath. papképviselő társai elmulasztottak. Fenyés beszédében protestált ama feltevés ellen, mintha az álláspont melyen Istóczy és társai állanak keresztény álláspont, volna és hogy „vakmerőséget” követnek el az antiszemiták, mikor Krisztus tanait az ember szeretetről elferdíteni akarják. Kimutatta továbbá, hogy a magyar antiszemitizmus nem egyéb, mint Istóczy csinálmanya, aki mint volt szolgabtró egy pár furfangos zsidó által düpiroztatta magát „és ezért a sérelemért harcztot indit az emberiség legszentebb vívmányai ellen.” Aposztrofálta végre a zsidókat is, kiket felszólít, hogy hívjanak össze zsinatot és állapítsák meg hittételeiket, mert a zsidó vallás mostani állapotában labirinth, melyben magok a zsidók sem tudnak eligazodni. Mi elismer-

jük, hogy nem rossz akaratból mondta mindezt Herman, mert ismerjük a képviselő ur szabadelvűségének őszinteségét, de azt mégis legalább is sajtáságonak tartjuk, hogy a legrégebb vallás tételeit, melyből évezredek óta az egész világ erkölcsi hitelveit merítette, most zsinatilag kodifikálni kellene, csupán azért, mert Herman Ottó ur e vallás tanaiban eligazodni nem tud. Ezt csak sajnálni lehet, de nem zsinatilag orvososni. Kérdezzék meg Herman ur akármelyik 10 éves zsidógyereket, hogy mi a vallásának alaptétele és megtudja válaszából azt, amit ő a zsinattól megtudni szeretne. Azt hisszük, hogy olyan vallás, melynek tantételeit minden gyerek megért, nem szorul zsinati kodifikációra. Ha azonban restelne egy kis zsidógyerektől a zsidó vallás hitelvei iránt felvilágosítást kérni, akkor utaljuk az igen tisztelt képviselő urat az I. Napoleon által összehívott és 1807-ben Párisban megtartott zsidó zsinatra (Sanhedrin), mely ugyancsak abban az évben állapította meg a zsidó vallás elveit, vagyis francia nyelvre fordította azt, a mi már régen, a zsidó vallás eredete óta, héber nyelven meg volt állapítva. E hitelvek francia szövegének magyar fordításával bármikor szolgálhatunk Herman Ottó képviselő urnak, s így elesik az ellenvetés is, hogy e hitelvek honi nyelven megállapítva nincsenek.

*

A mi pedig Herman Ottó jóakarátú intelmét illeti, melyet különösen a haladottabb magyar zsidókhöz intézett, arra csak az a megjegyzésünk, hogy a mulasztás nem a magyar zsidóságot terheli, hanem felróható a törvényhozó testület és a kormánynak, főleg pedig Pauler urnak, a ki 1871-ben kieszközölt lf. elhatározással lehetővé tette, hogy a miveltebb zsidó saját felekezetekebelében kulturmissziót ne teljesíthessen.

*

Mandel Pál előbb beszélt, mint Herman Ottó, s így nem reflektálhatott Herman beszédére. A mit annál inkább sajnálunk, mert Mandel Pál az ő higgadt és meggyőző előadásával felvilágosította volna Herman Ottó képviselő urat, hogy a felsőre vádasként a magyar zsidóságot felelősségre vonni merő igazságtalanság. De e helyett megfelelt Győry Elek képviselő urnak, a ki a szőnyegen levő törvényjavaslatot csupa szabadelvűségből el nem fogadta, találóan jellemezvén azokat a bizonyos demokrata urakat, kik a radikalizmus ürügye alatt a reakciónak igyekeznek szolgálatot tenni. E beszéd természetesen nem hangzott el válasz nélkül. Szalay Imre, az antiszemita párt eme „rendkívüli“ tagja felett rá ismeretes mókázó modorában.

*

Somssich Pál egy improvizációját is volt alkalmunk hallani, melynek elmondása már azért is könnyen esett az öreg urnak, mert szóról szóra azt ismételte, a mit a csurgói választóihoz írt ismeretes »Nyílt levelében« elmondott. Ha hallgat azzal mentegették volna, hogy egyszer mindenki tévedhet, most azonban, miután ismételte tévedését, tudjuk, hogy a hiba milyen mélyen gyökerezik benne.

*

Tisza Kálmán miniszterelnök beszéde a vita fénypontját képezte. A józan ész, a szabadelvűség s az állam- és jogrend követelményeitől diktált nyilatkozatot tett az antiszemitizmus ellen. Azt mondta, hogy elítélte a multban, keletkezésének első percétől kezdve és kilátásba helyezte terjesztését megakadályozni a jövőben. Ha a miniszterelnök ur szavait tettek fogják követni, akkor nemsokára ismét beállanak a jobbak által olyan sóvárgón várt társadalmi állapotok, melyek nélkül kulturállam fenn nem állhat és a melyek hiánya a nemzeteket el szokta sodorni az élők sorából.

*

Pulszky Ágost és Helfy Ignác elfogadják a törvényjavaslatot a faute de mieux elvénél fogva. Mindketten a kötelező polgári házasság mellett törnek lándzsát. Irányi Dániel, aki a vita elején beszélt, szintén elfogadja a kérdéses törvényjavaslatot, mert legalább a legkiáltóbbjogsérelmek orvoslására van hivatva. Különböleg megrendíthetetlen híve marad az általános kötelező polgári házasságnak, mely iránt ez alkalommal is határozati javaslatot terjesztett a ház elé. Ez nyílt, őszinte férfias beszéd, mely nem igyekszik a szabadelvűségből ürügyet kovácsolni a legsötétebb reakcióra.

*

Szilágyi Dezső egyik leghasználtabb vesszőparipája, melyen a miniszterelnök politikája ellen nyargal, az, hogy szemére veti a taktikázást. Hát az határozati ő javaslata mi-csoda? A zsidók és keresztények közti házasság iránti törvényjavaslatot nem akarta elfogadni — a közeli szomszédságra való tekintetből, de szabadelvűnek is akart látszani, mert hát

ez még mindig a bontonhoz tartozik. Mit lehetett tennie? Be-nyújtott egy határozati javaslatot, mely nyitva hagyván a polgári házasság kötelező voltának kérdését, az e részbeli jogi rendezés egyetemességét követeli. Tessék aztán ebből kimagyarázni: szabadelvű ember-e vagy nem?

*

Mezei Ernő a magyar zsidóság érzelmeinek egyik leghivatottabb tolmácsa. A férfias erő, a büszke és nemes öntudat, mely szavait átlengi, leghivebben tükrözik vissza magyar hit-rokonainak lelkületét ama gyalázatos rágalomokkal szemben, melyeket a nemtelen boszúvágy ádáz vakmerőséggel fejükre szór. Beszéde minden mondatát a meggyőződés mélyéből, az igazság örök eszméinek világából merítette. Az antiszemita sokat tanulhattak volna belőle, ha erre még egyáltalában képesek volnának.

*

Simonyi Iván, a ki állítólag magasabb szempontból antiszemita-kodik, beszéde folyamán azzal dicsekedett, hogy neki zsidó barátai vannak. Ezekre méltán büszke lehet, bár izlésüket nem igen lehet irigyelni tőlük. Egyébiránt e lapok szerkesztője sem ellensége, azt négy évvel ezelőtt akárháyszor bizonyította be, mikor egy budapesti német politikai napilapban Iván urnak leghosszabb beszédeiből is csak egy néhány sort közlött a nagy közönséggel.

*

A sok beszéd eredménye gyanánt ide iktatjuk, hogy a mai szavazásnál a törvényjavaslatot — 15—20 képviselő ki-vételével — az egész ház elfogadta. Bogdányi.

H I R E K.

— A függetlenségi párt egyik konferenciájában szóba került az a körülmény, hogy az antiszemita képviselők a függetlenségi párt soraiban foglalván helyet, az antiszemita beszédeket akklamáló közbeszólásokat mint a függetlenségi párt megjegyzéseit vehetné a közönség, ennél fogva czélszerű volna, ha az antiszemita képviselők a ház másik oldalára tennék át ülő helyeiket, oda, a hol annak idején az ő konzervatívek táboroztak. Bizony helyes volna ez intézkedés már azért is mert azok a felkiáltások és közbeszólások, melyek egy antiszemita kebléből kitörnek, nem igen illenek abba az atmoszférába, a hol olyan férfiak, mint Irányi, Helfy, Herman Ottó, Hoitsy, Prónay stb. forognak. Ha külön pártot alakítottak, ám menjenek oda, a hová tartoznak és ne rontsák ott a levegőt, a honnan őket már annyiszor kitagadták.

— Kielből (Németország) írják lapunknak: Hogy mennyire tévednek, kik azt hiszik, hogy Németország az antiszemitizmus hazája és hogy Stöcker, Henrici és társai által iniciált mozgalom nagyobb mérveket öltött, mint Magyarországon, az talán kiábrándulhat, mikor ezennel tudatom, hogy a híres kieli egyetem rektorára e napokban egy zsidó tudóst választottak, Dr. Ladenburgot, a hirneves chemikust. Ez eset különben nem áll egyedül. Az utolsó két évben ez már a második eset, hogy német egyetemen zsidó rektort választottak. Mikor fogják önök ezt Magyarországból nekünk írhatni?

Hatvani Deutsch Bernát úr, ki a jótékonykodás terén polgártársainak már oly sok szolgálatot tett, illetékes helyen igen jelentékeny összeget adott át oly czélra, hogy azt szegénylős házi szegények között s oly szegényeknek, a kiknek nincs lakásuk, vagy a kiknek butorait a házbér fejében lefoglalták, ossza szét. E nemes jótékonykodás sok szegény család nyomorát enyhíté, de egyuttal fényesen meghazudtolja azt a vádat, melyet a parlament e heti vitájában hallottunk, hogy a zsidókat a felebaráti szeretet tettekre nem buzdítja. Valjon azok, kik bujtogatási czélzattal minduntalan ezt a hazugságot hangoztatják, áldoztak-e már életükben valaha egy kopeket is ilyen nemes emberbaráti czélra? Előbb igazolják ezt és csak aztán henczegjenek.

— Szegedről írják nekünk: Ritkán keltett oly mély részvétet haláleset, mint Dr. Herz Lipót szegedi orvos mult héten történt elhunyt. 78 éves kort ért el és mindvégig szakadatlanul élt hivatásának teljes odaadással, önzetlenül. 48 évig működött az orvosi pályán közszeretet és tisztelet mellett. Fiatal orvos korában Szeged városának tisztis orvosa is volt, mely állásáról a provizórium beálltakor leköszönt. Városunk veterán orvosát Dr. Herz Lipótot f. hó 18-án kísérték nagy részvét mellett örök nyugalomra, de emléket kegyolettelenesen fogja őrizni az a nagy számú közönség, melynek ő jöltevéje és feledhetlen alakja volt. Áldás poraira! — B. K.

HIRDETÉSEK.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezentúl mindennemű

községi hirdetések

közöl. Felkérjük ennél fogva a hitközségek tekintetes előjáróit, valamint a hitközségek lelkészi, hivatalnoki és tanítói karát, hirdetéseiket az **Egyenlőség** kiadóhivatalának beküldeni, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdetési díj legolcsóbban szabatik ki.

Az Egyenlőség kiadó-hivatala.

(V. ker. Széchenyi-utca 10. sz.)

— „Az Anker“ élet- és járadék biztosító társaságnál 1883. október hóban benyújtott összesen 434 bevallás 879.171 frt biztosítandó összeggel; és pedig: 280 bevallás 553.111 frttal halálesetre, és 154 bevallás 344.060 frttal életesetre. Kiállítva lón 287 kötvény 470.229 frttal halálesetre, és 173 kötvény 371.775 frttal életesetre; összesen tehát 460 kötvény 842.004 frttal. A havi bevétel volt 133.902 frt haláleseti díj, és 109.850 frt betételekben, összesen: 243.753 frt. Halálesetekért kifizettetett 50.978. Ez évben benyújtott 5453 bevallás 11.995.645 frttal, és kiállított 5048 kötvény: 10.929.209 frttal, ugyan ezen időben bevétel 2.650.300 frt; — halálesetekért pedig kifizettetett 580.610 frt. A társaság működése kezdetétől fogva halálesetekért kifizettetett 12.024.009 frt, és az 1871—83-ik túlélési társulás (Associatio) eredménye 23.601.575 frt volt. Vezérigynökség: Budapest, Gizella-tér 6.

Szerkesztői üzenetek.

K. J. urnak Budapest. Nem avatkozunk bele; a közérdeknek nem tesznek szolgálatot.

M. M. urnak Nagyvárad. Nincs szerencsénk személyesen ismerni; de azért kiadjuk cikkét, ha lapunk keretébe illik.

Csege. Várni többet ér, mint elhamarkodni. Különben egész alaposan nem ítéltük meg a dolgot, mert nem ismerjük a helyi viszonyokat. Ha czélszerűbbnek találja az akciót, mi ígéretünkhöz képest el fogunk járni.

K. S. urnak Szeged. Ismét megelőzték. A kért tudósítást eddig nem vettük, pedig nagyon vártuk.

V. M. urnak Vác. Nem tudjuk, közölhető-e. Erre nem hatalmazott fel benünket.

Cz. K. urnak Budapest. E héten nem közölhetjük. Lapunk legnagyobb részét az országgyűlési események foglalták el.

R. M. urnak Lugos. Hogy e kérdéses ügyről mi a véleményünk, azt annak idején megmondtuk.

G. M. urnak Szentés. A tudósítást várjuk.

D. F. urnak Budapest. Kiss József költeményeit minden könyvkereskedésben megkaphatja.

L. B. urnak Orahovicza. A horvát zsidók helyzete érdekel. Legközelebb kiadjuk a cikket.

Hirdetéseket elfogad

november 1-jétől

kiadóhivatalunk

V., Széchenyi-utca 10. szám.

Batizáltam ezennel tiszteletteljesen közzétenni, hogy a **Werteim M. féle** üzlethelyiséget az „arany eszímához“ **Károlykaszárnya**, **Károly-körút** átvettém, és valamint a **Károlykaszárnya 17. sz. alatt** létező **czipőüzletemet**, színtén a „**Parizsi czipő-hez**“ czímezve fogom tovább vezetni. A bennem 18 év óta helyezett biza omért hálás köszönetemet kifejezvé, kérem, azt irányomban továbbra is fenntartani, és én azon leszek, hogy azt minden irányban **szoliditással** megérdemljem. Tisztelettel

Schwarz József.

Károlykört, a Rosner-féle kávéház mellett

állítja a lazadon felszerelt **czipő gyári raktárát** nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúnak elismertett, alapított 1866. évben.

Hőgyek számára.

Kommod czipők eberlastin vagy bőrből	1. — — 1.20
Eberlastin vagy bőr kommod czipők sarokkal és esokorral	1.60 — 1.80
Eberlastin vagy bőr esatos czipők legelegánsabb esokorral	2.30 — 2.50
Eberlastin Regatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zergebőr kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk gondolható legf. minőségű	2.80 — 3.00
Eberl. kamásnik 16 cm. magas, selymezuggal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 16 cm., magas, igen fin., gombokkal és esokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik la' kboritással félramástalppal igen elegans	3.50 — 3.80
Kid- (keztüibőr) kamásnik selyem czuggal	3.80 — 4. —
köröskörül lakkal bevonva legfin. minőségű	3.80 — 4. —
Zerge-, vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Urak számára.

Papuc-ok legf. bőrből } sarok nélkül	1.10 — 1.30
Kommod czipők	1.20 — 1.40
Pinczér czipők cuggal mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Regatta „ erős chagrain vagy zergebőrből	3.40 — 3.80
legf. borjúkud vagy szalonlakkból legjobb minőségű	4. — — 4.30
Zerge- vagy Chagrainbőrczipők szegezve nagyon tartós	3.80 — 4. —
Czugas czipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjúbőr (Wichsbőr) legjobb fajta	4. — — 4.50
Borjúkud (keztüibőr) czipők legf. fajta	4.20 — 4.50
köröskörül lakkal bevonva nagyon finom	4.20 — 4.50

Minden fentnevezettek előálló varrott talppal párja 50 krral drágábbak, továbbá nagy raktár **leány-, fiu, és gyermekczipőkhöz** a legolcsóbb áron. Megbízások a vidékről utánvétellel pontosan és lelkiismeretesen eszközöltetnek. Nem illők készséggel kicseréltetnek.

Képes árjegyzékek bérmentve.

Első budapesti butor-bazár

IV., Deák Ferencz-utca 7,

Ajánlja a t. közönségnek dusan felszerelt raktárát fa- és kárpitozott butorokban, szaloda-, iroda- és kiházásítási berendezéseket.

Szabadalmazott gyermekpólyázó szekrényeim fürdőkészülékkel 3 különféle alakban

valamint gyermekbutorok mindig kaphatók.

Tisztelettel

Az „első budapesti butorbazár“ Budapesten

IV. Deák Ferencz-utca 7 I. em.

FRANKL B.

Butor-eladás nagyban és kicsinyben

Uj képes mintakönyv legujabb rajzokkal ára frt 1.50. Eladása mindennemű butoranyagoknak valamint bel- és külföldi fák és furniereknek.

